

Коляда Ольга. Особенности влияния зоны свободной торговли между Украиной и ЕС на основные компоненты экономической безопасности Украины. Исследуется влияние создания зоны свободной торговли между Украиной и ЕС на экономическую безопасность Украины. Рассматривается финансовая, энергетическая, сырьевая ресурсная, научно-технологическая, продовольственная и внешнеэкономическая безопасность Украины. В статье доказано, что наряду с негативными последствиями, спровоцированными отсрочкой создания зоны свободной торговли, существуют также угрозы экономической безопасности Украины, вызванные будущей либерализацией торгового режима. Вместе с тем указывается на то, что при благоприятных обстоятельствах соглашение о свободной торговле могло бы стать залогом начала общественно важных реформ, обеспечивая необратимость европейской интеграции Украины, подтверждая окончательный выбор в пользу европейской модели общественного и экономического развития.

Ключевые слова: Соглашение о свободной торговле, финансовая безопасность, энергетическая безопасность, сырьевая ресурсная безопасность, научно-технологическая безопасность, продовольственная безопасность, внешнеэкономическая безопасность.

Koliada Olga. The Impact of a Free Trade Area Between Ukraine and the EU on the Main Components of the Economic Security of Ukraine. The author examines the impact of a free trade area between Ukraine and the EU on the economic security of Ukraine. The financial, energy, raw materials, resource, science and technology, food and foreign security of Ukraine were taken to review. It is proved that, along with the negative effects provoked by deferred FTA, there are also threats to the economic security of Ukraine, caused by future liberalization of trade regimes. However, the article states that under favorable circumstances FTA could be the key to start socially important reforms, ensuring the irreversibility of Ukraine's European integration, confirming the final choice in favor of a European model of social and economic development.

Key words: FTA, financial security, energy security, resource security, science and technology security, food security, external security.

Стаття надійшла до редколегії
18.09.2013 р.

УДК 327(438+477)+339.92(438+477):502

**Світлана Сидорук,
Анна Цап**

Екологічні проекти та програми в межах транскордонного співробітництва України й Польщі

Схарактеризовано екологічні аспекти транскордонної співпраці України з Польщею. Проаналізовано процеси антропогенного впливу на прикордонні території сусідніх держав. Здійснено порівняння витрат польської та української сторін, спрямованих на покращення навколишнього середовища. Досліджено основні напрями співпраці між Польщею й Україною в екологічній сфері. Окреслено сильні та слабкі сторони розвитку польсько-українського транскордонного співробітництва. Досліджено екологічні програми й проекти, які реалізуються в межах транскордонного співробітництва між Польщею та Україною. Визначено джерела фінансування, основні завдання й результати, отримані внаслідок реалізації транскордонних екологічних програм і проектів. Виявлено пріоритети співпраці в цій сфері.

Ключові слова: забруднення, навколишнє середовище, екологічна сфера, транскордонне співробітництво, екологічні програми, проекти.

Постановка наукової проблеми та її значення. Поглиблення транскордонної співпраці – пріоритетний напрям державної та регіональної політики і України, і Польщі, який здатний забезпечити сталий соціально-економічний розвиток. Важливість реалізації екологічного напрямку транскордонного співробітництва пов'язана з тим, що для прикордонних територій досить вагома проблема запобігання транскордонним забрудненням, які виникають унаслідок перенесення забруднюючих речовин на територію суміжних держав повітряними масами й транскордонним стоком води, а також транскордонного перевезення небезпечних відходів. Тому питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища на прикордонних територіях України й Польщі, – одна з ключових

сфер транскордонного співробітництва сусідніх країн, адже покращення якості довкілля веде до покращення рівня життя населення, підвищення туристичної й інвестиційної привабливості території. Досягнення цієї цілі забезпечується за допомогою проектів і програм, спрямованих на екологічну інфраструктуру, а також через посилення транскордонного співробітництва у сфері охорони довкілля.

Дослідження проблем та особливостей двосторонньої співпраці між Польщею й Україною на сучасному етапі надзвичайно важливе та потребує належної уваги кожної зі співпрацюючих сторін.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У вітчизняній та зарубіжній літературі питанням транскордонного співробітництва України й Польщі в екологічній сфері приділено недостатньо уваги. Особливості розвитку двосторонньої екологічної співпраці між цими державами вивчали такі науковці, як Б. Андрушків, О. Знахоренко, М. Зюльковські, О. Ляшев, О. Лютак, В. Помикало й ін.

Аналіз останніх публікацій показує, що проблема співробітництва України та Польщі ще недостатньо розкрита, оскільки вчені ще не дослідили всі напрями й форми співробітництва цих країн у сфері екології.

Мета та завдання статті. Мета цієї наукової праці – дослідження розвитку транскордонного співробітництва України й Польщі в екологічній сфері.

Основні завдання, які розв'язувалися в процесі дослідження: вивчити основні напрями співпраці між Польщею та Україною в екологічній сфері; установити сильні і слабкі сторони розвитку транскордонного співробітництва; розглянути можливості й загрози екологічної співпраці; визначити її характерні риси та особливості; проаналізувати програми і проекти, які реалізуються в межах транскордонного співробітництва між Польщею й Україною; визначити пріоритети співпраці в цій сфері.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У сфері охорони навколишнього середовища центр ваги припадає на гарантування заходів двосторонньої екологічної безпеки. Основні питання, що розв'язуються в межах співпраці сусідніх країн за допомогою екологічних програм і проектів: моніторинг (радіологічний, транскордонних вод, атмосфери); розроблення принципів і процедур проведення екологічних експертиз господарської діяльності, зниження транскордонного перенесення речовин, які забруднюють атмосферу; здійснення інвентаризації джерел забруднення; проведення серії консультацій із питань попередження надзвичайних забруднень і загрози навколишньому середовищу внаслідок аварійних ситуацій та ін. [7].

Належне співробітництво сусідніх країн в екологічній сфері сприяє не лише покращенню стану довкілля, а й зумовлює створення необхідних умов подальшої співпраці.

Характеристику сильних і слабких сторін розвитку транскордонного співробітництва України та Польщі в екологічній сфері, а також загроз і можливостей його ефективної реалізації здійснено за допомогою SWOT-аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз сильних і слабких сторін розвитку транскордонного співробітництва України та Польщі в екологічній сфері [8; 17]

Сильні сторони	Слабкі сторони
Велика площа включених до списку ЮНЕСКО природоохоронних зон, у тому числі нинішніх та запроектованих біосферних заповідників	Недостатня охорона природних ландшафтів, ареалів, флори та фауни від шкідливого антропогенного впливу
Низький рівень забруднення навколишнього середовища	Низький рівень екологічної свідомості серед населення
Біологічна різноманітність лісових, водних і болотяних екосистем	Брак спільного екологічного програмування, систем запобігання й моніторингу
Великі можливості для розвитку туризму	Недостатня кількість очисних споруд та технологій для обробки відходів
Біорізноманітність флори і фауни	Невключення окремих територій із великим природним значенням до зон охорони природи

Сильними сторонами розвитку транскордонного співробітництва в екологічній сфері є такі фактори: велика площа зон навколишнього середовища, що охороняється; низький рівень забруднення

довкілля, великі можливості для розвитку туризму, біорізноманітність флори й фауни, наявність територій, занесених до списку ЮНЕСКО. Негативно на це співробітництво впливає той фактор, що в межах прикордонних областей із боку України існує недостатній захист проти забруднення повітря й концентрації їх викидів [10].

Поряд із сильними та слабкими сторонами співробітництва, виявленими під час SWOT-аналізу, останній дає можливість спрогнозувати чинники, що в майбутньому можуть позитивно або негативно вплинути на розвиток транскордонного й зовнішньоекономічного співробітництва (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз можливостей та загроз розвитку транскордонного співробітництва України й Польщі в екологічній сфері [8]

Можливості	Загрози
Співпраця в галузі захисту транскордонних територій, які охороняються	Незначний рівень інвестицій в екологію
Розвиток та застосування розвинених технологій охорони навколишнього середовища, зокрема в співробітництві з науковими інститутами	Брак фінансування для охорони унікальної живої природи та навколишнього середовища
Розвиток спільної сталої екологічної політики	Подальше забруднення поверхневих вод та озер
Упровадження стандартів ISO	Нестабільний економічний розвиток, зокрема розширення економічної діяльності на територіях, що охороняються
Спільне застосування Кіотського протоколу	Зміни клімату
Розвиток спільних інформаційних систем для моніторингу екологічного впливу	Розвиток транспортної інфраструктури та будівельної галузі

Згідно з даними табл. 2, наявні фактори розвитку транскордонного співробітництва зумовлюють низку можливостей транскордонної екологічної взаємодії, а саме: співпрацю щодо транскордонних територій, які охороняються, розвиток нових технологій у сфері охорони навколишнього середовища спільно з науковими інститутами. Проте існують загрози, які негативно впливають на екологічне співробітництво сусідніх держав, серед них – низькі інвестиції в довкілля, забруднення рік та озер, високі видатки, пов’язані з підтримкою стану унікальної природи й навколишнього середовища [10].

Стан довкілля залежить значною мірою від витрат на його охорону та покращення. У цьому аспекті існує велика різниця по обидва боки кордону, адже, наприклад, у структурі витрат на охорону довкілля в українсько-польському пограниччі домінують витрати на очисні системи й охорону вод (понад 70 %), для переробки відходів (12,5 % усіх засобів), охорони повітря (6,8 %). На прикордонних територіях Польщі на очисні системи й охорону вод витрачається 74,1 % засобів, призначених на охорону довкілля при 32 % в адміністративних областях України, а також 15,8 % на охорону повітря при 9,4 % в українській частині пограниччя [10]. Ще один важливий момент – те, що в Польщі з бюджету надходить значно більша частка коштів на охорону навколишнього середовища – приблизно половина, проти однієї п’ятої в Україні [21].

Ця ситуація вимагає спільних зусиль із боку країн-сусідів для покращення стану довкілля прикордонних регіонів за допомогою реалізації низки програм і проектів в екологічній сфері.

Зокрема, екологічна програма «Чистий Буг», прийнята 1997 р. Вона покликана розв’язати актуальні проблеми охорони й відновлення цієї річки, яка протікає територіями трьох сусідніх держав – Польщі, України, Білорусі. У її межах проведено екологічний моніторинг, будівництво та реконструкцію очисних споруд стічних вод, які є основними джерелами забруднення Бугу, інші природоохоронні заходи, що допомогли оздоровити екологічний стан прикордонних регіонів.

У групі дій, спрямованих на підвищення природних і ландшафтних цінностей Бугу, найголовніші побудова системи технічної інфраструктури; розвиток Надбужанської системи охоронних територій, Стрілецького парку, створення охоронних територій і природних заповідників; підвищення лісистості територій, що прилягають до Бугу; розвиток туристичної бази у вибраних надбужанських місцевостях із можливою організацією 3–4 водних станцій, розмішених у прикордонній зоні [6].

Таблиця 3

Екологічні проекти та програми в рамках транскордонного співробітництва України та Польщі [14]

№ з/п	Назва програми, проекту	Головні завдання
1	2	3
1	Програма «Чистий Буг» (1997)	– Розв’язання актуальних проблем охорони й відновлення річки Буг; – проведення екологічного моніторингу; – будівництво та реконструкція очисних споруд стічних вод, які є основними джерелами забруднення Бугу.
2	Проект «Транскордонний моніторинг та оцінка якості води річок Уж, Латориця й Західний Буг» (1998)	– Створення бази даних про комунальні очисні споруди, об’єми води, що скидаються у водні об’єкти, технічні характеристики, а також інформацію про промислові, сільськогосподарські й адміністративні об’єкти водокористування; – установа устаткування – польове та лабораторне обладнання; – проведення спільних польових досліджень разом із колегами з держав-сусідів.
3	Проект «Сприяння політиці постійного розвитку та захисту навколишнього середовища в контексті транскордонної співпраці між Україною й Польщею, СВС ENACT» (2002)	– Розроблення узгодженої політики регіонального захисту довкілля; – вироблення плану спільних дій для здійснення контролю за екологічним станом басейну р. Буг; – покращення якості питної води, що поставляється споживачам; – створення карти навколишнього середовища.
4	Проект TACIS «Спільне управління річковими басейнами – управління басейном р. Прип’ять» (2002)	– Підвищення ефективності системи управління водними ресурсами; – підтримка механізмів контролю за визначенням якості води.
5	Проект «Спільне управління річковими басейнами. Управління басейном р. Прип’ять» (2002)	– Запровадження європейських норм і правил для розроблення та впровадження програми транскордонного моніторингу якості води екосистем басейну р. Прип’ять, обміну інформацією, постачання обладнання й підвищення інформованості з проблем р. Прип’ять.
6	Проект «Створення транскордонної стратегії запобігання паводкам у басейні р. Західний Буг» (2004)	– Створення організаційної структури управління басейном Західного Бугу при обласному управлінні водного господарства.
7	Проект «Управління басейнами річок Західний Буг, Латориця та Уж» (2006)	– Надання допомоги відповідним установам у переході до збалансованого використання наявних водних ресурсів і більш ефективного басейнового управління ними відповідно до вимог Водного кодексу України; – забезпечення узгодженості схем басейнового управління водними ресурсами, що застосовується в Україні й сусідніх із нею країнах.
8	Проект «Управління транскордонними річковими басейнами, фаза 2. Річка Прип’ять» (2006)	– Гармонізація узгодженого управління міжнародними річковими басейнами через запровадження європейських норм та правил; – створення нового інтернет-сайту для збору й поширення інформації про різні аспекти Плану управління басейном Прип’яті згідно з вимогами Водної рамкової директиви ЄС та про заходи й досягнення проекту.

1	2	3
9	Проект «Покращення навколишнього природного середовища в басейні річки Західний Буг»	– Вивезення та утилізація непридатних отрутохімікатів із басейну річки Західний Буг; – наукове обстеження ґрунту й води біля складів на території басейну із залишкового вмісту пестицидів.
10	Програма «Екологія–2010»	– Реконструкція й будівництво мереж каналізації, очисних споруд; – спорудження сучасних полігонів для зберігання твердих побутових відходів; – раціональне використання й охорона надр.
11	Проект зі створення транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся»	– Об'єднання зусиль для охорони тваринного та рослинного світу, збереження рідкісних водно-болотяних екосистем і водних ресурсів Поліського регіону; – удосконалення управління природними територіями; – розроблення нових спільних наукових програм.

Для гармонізації узгодженого управління міжнародними річковими басейнами (р. Прип'ять) через запровадження європейських норм і правил для розроблення й упровадження програми транскордонного моніторингу якості води екосистем басейну р. Прип'ять, обміну інформацією, постачання обладнання та підвищення інформованості з проблем р. Прип'ять у Волинській області 2002 р. запропоновано проект «Спільне управління річковими басейнами. Управління басейном р. Прип'ять». У процесі реалізації цього проекту організовано навчальну поїздку в Люблін у воєводський інспекторат з охорони навколишнього середовища. Забезпечено фаховою літературою з правил ведення моніторингу, міжнародних стандартів із якості вод, визначення вмісту важких елементів у поверхневих водоймах. У результаті роботи експедиції силами й коштами проекту обладнано стаціонарні гідрометричні пости на р. Прип'ять, апробовано новий мікрокомп'ютерний витратомір води, що дає можливість оперативно й точно визначати обсяги води, які скидаються вниз по р. Прип'ять. Крім того, у межах проекту готується до видання довідник по р. Прип'ять [15].

Екологічний туризм – важлива ключова сфера співробітництва України й Польщі, що тісно пов'язана з охороною довкілля на прикордонних територіях. Прикладом є проект, що реалізовувався на Волині з листопада 2002-го до травня 2004 р. «Сприяння політиці постійного розвитку та захисту навколишнього середовища в контексті транскордонної співпраці між Україною та Польщею», учасниками якого виступали Волинська область, Люблінське воєводство, провінція Лотарингія й міжнародний водний центр «НАНСІ» (Франція). За час упровадження проекту досягнуто таких результатів:

- завершено підготовку дослідження з питань регіональної політики і стратегій у галузі охорони довкілля. У документі висвітлено аспекти забезпечення населення партнерських регіонів (Волині й Люблінщини) якісним довкіллям, збереження природних багатств для наступних поколінь, удосконалення економічної діяльності;
- проведено семінари, тренінги й навчальні візити, присвячені вивченню наявних інструментів реалізації природоохоронної політики, а також питанням упровадження норм ЄС у сфері охорони водних ресурсів на регіональному рівні;
- здійснено порівняльний аналіз законодавства у сфері охорони довкілля та менеджменту водних ресурсів в Україні, Польщі й Франції;
- розроблено карту навколишнього середовища, на якій відображено найбільш вразливі щодо екології місця та території;
- створено обсерваторію навколишнього середовища – консультативний орган, у завдання якого входить визначення проблемних питань і пошук оптимальних рішень щодо їх урегулювання;

- за сприяння експертів з Міжнародного водного центру «НАНСІ» розроблено пропозиції щодо покращення якості питної води, яка подається жителям міст Волинської області й Люблінського воєводства [1].

Подальшому розвитку екологічного туризму сприятиме те, що Україна та Польща створили два спільні транскордонні біорезервати: Західне Полісся та Розточчя. Між державами розв'язується питання про спрощення в'їзду на території заповідників для організованих туристичних груп. Організують різноманітні тематичні екскурсії екологічними стежками для відвідувачів, відкривають туристичні маршрути. 2011 р. українська частина біорезервату Розточчя отримала сертифікат ЮНЕСКО й була залучена до Всесвітньої мережі резерватів. Щодо Польщі, то готуються документи для виявлення остаточної частини залученої території до резервату.

Перспективним буде проект відновлення водної дороги Дніпро – Вісла – Одер. З'єднання річки Вісла й Дніпробужського каналу через трансграничну водну ділянку річки Західний Буг відкриває нові можливості розвитку в регіоні туризму [18].

У галузі охорони довкілля за фінансової підтримки Європейського Союзу через програму прикордонного співробітництва TACIS здійснюється проект «Сприяння політиці постійного розвитку та захисту навколишнього середовища в контексті транскордонної співпраці між Україною та Польщею, СВС ENACT» [21].

Його учасники – Волинська обласна рада, адміністрація Люблінського воєводства, провінція Лотарингія (Франція) та міжнародний водний центр «НАНСІ» (Франція), які вживатимуть спільних заходів для розв'язання таких завдань:

- розроблення узгодженої політики регіонального захисту довкілля;
- складання плану спільних дій для здійснення контролю за екологічним станом басейну р. Буг;
- покращення якості питної води, що поставляється споживачам;
- створення карти навколишнього середовища;
- заснування обсерваторії довкілля [16].

Завдяки проекту завершено підготовку дослідження з питань регіональної політики та стратегій у галузі охорони навколишнього середовища, виявлені аспекти забезпечення населення, а також туристів якісним довкіллям, збереження природних багатств для наступних поколінь, удосконалення економічної ситуації [21]. У рамках цього проекту в березні 2003 р. делегація Волинської області брала участь у тижневому навчальному візиті до Лотарингії (Франція), щоб вивчити європейський досвід упровадження регіональних політик охорони довкілля в країнах – членах Європейського Союзу [12].

Відповідно до плану дій іншого проекту TACIS «Спільне управління річковими басейнами – управління басейном р. Прип'ять» на базі відділу аналітичного контролю, моніторингу й геодезичного нагляду Державного управління екології та природних ресурсів у Волинській області відбувся тренінг із відбору проб поверхневих вод [9].

У рамках Програми TACIS ЄС у Волинській області реалізовувався проект «Транскордонний моніторинг та оцінка якості води річок Уж, Латориця та Західний Буг». Підставою для його виконання на території євросередовища «Буг» стало підписання 1997 р. Меморандуму між Україною, Польщею й Білоруссю, які взяли на себе зобов'язання співпрацювати в справі охорони річки Буг. Проект здійснено як елемент утілення Конвенції «Про охорону та раціональне використання транскордонних водостоків і міжнародних озер» за рахунок фінансування програми TACIS. До його виконання залучено провідних експертів із країн Європейського Союзу й України. Досягнуто таких результатів:

- створено базу даних про комунальні очисні споруди, об'єми води, що скидаються у водні об'єкти, технічні характеристики, а також інформацію про промислові, сільськогосподарські й адміністративні об'єкти водокористування;
- розроблено й підписано Регламент і Програму на основі моніторингу якості води, що є ключовими документами для узгодження дій різних відомств та установ;
- встановлено устаткування – польове й лабораторне обладнання, придбано транспорт;
- місцеві спеціалісти пройшли курс навчання для роботи на сучасному обладнанні;
- проведено спільні польові дослідження та навчання разом із колегами з держав-сусідів [6].

Реалізація цього проекту спонукала до створення Міжнародного комітету з басейного управління водними ресурсами р. Західний Буг. Волинська область виступила партнером проекту «Управління басейнами річок Західний Буг, Латориця та Уж, Україна», яким передбачається проведення заходів у прикордонному річковому басейні Західного Бугу для:

- надання допомоги відповідним установам у переході до збалансованого використання наявних водних ресурсів і більш ефективного басейнового управління ними відповідно до «Управління басейнами річок Західний Буг, Латориця та Уж, Україна», вимог Водного кодексу України;
- забезпечення узгодженості схем басейнового управління водними ресурсами, що застосовується в Україні й сусідніх із нею країн [4].

Польський учасник єврорегіону «Буг» розробив проект, який ставить за мету розвиток цього транскордонного об'єднання через підтримання більш тісних контактів між Волинською та Брестською областями й Люблінським воєводством. Його фінансуватимуть за рахунок коштів Програми прикордонного співробітництва PHARE. Мета проекту – налагодження тісних зв'язків між представниками органів місцевого самоврядування районного рівня Люблінського воєводства, Волинської й Брестської областей, яким належить ключова роль у реалізації завдань транскордонного співробітництва [12].

У межах Програми сусідства «Польща–Білорусь–Україна» 2004–2006 рр. розпочався проект «Покращення навколишнього природного середовища в басейні річки Західний Буг». Основні цілі – вивезення та утилізація непридатних отрутохімікатів із басейну річки Західний Буг, наукове обстеження ґрунту та води біля складів на території басейну із залишкового вмісту пестицидів. Загальна вартість проекту – 940 тис. євро [13].

У межах ще одного проекту під назвою «Створення транскордонної стратегії запобігання паводкам у басейні р. Західний Буг», який почали реалізовувати на Волині 2004 р., створено робочу групу, до складу якої ввійшли фахівці з прикордонних регіонів України, Польщі, Білорусі. Сьогодні відбувається збір та опрацювання необхідної інформації, погодження структури й змісту стратегічного документа. 2005 р. у рамках цього проекту в м. Луцьку відбувся міжнародний семінар за участю екологів та представників, причетних до охорони навколишнього середовища. На семінарі основну увагу акцентовано на питаннях створення організаційної структури управління басейном Західного Бугу при обласному управлінні водного господарства [15].

Згодом, 8 грудня 2005 р., у м. Луцьку відбувся національний семінар з організаційних структур управління басейнами західноукраїнських прикордонних річок Буг, Латориця, Уж. У межах заходу офіційно підписано Угоду про співробітництво Волинської й Львівської облдержадміністрацій та обласної ради в галузі використання й охорони водних ресурсів басейну р. Західний Буг [2].

Документ визначив налагодження інформаційної взаємодії між регіонами, шляхи досягнення безпечного екологічного стану басейну р. Західний Буг і доброї якості води [3].

2006 р. розпочалось утілення проекту «Управління транскордонними річковими басейнами, фаза 2. річка Прип'ять», головна мета якого – гармонізувати узгоджене управління міжнародними річковими басейнами через запровадження європейських норм і правил [17].

2010 р. у Волинській області розроблено Регіональну екологічну програму «Екологія–2010», пріоритетними завданнями та невідкладними природоохоронними заходами якої стали реконструкція й будівництво мереж каналізації, очисних споруд; спорудження сучасних полігонів для зберігання твердих побутових відходів; упровадження ґрунтозахисної системи землеробства; розроблення та реалізація програми розвитку мінерально-сировинної бази; раціональне використання й охорона надр; розширення мережі природно-заповідного фонду [11].

Варто зазначити, що 28 жовтня 2011 р. в Києві було підписано Угоду між Урядами України, Білорусі, Польщі про створення транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся». Документ передбачає створення Координаційної ради резервату, розроблення й утілення спільних програм з охорони біологічного та ландшафтного різноманіття й сталого розвитку території, проведення тристоронніх наукових досліджень. Також планується, що співробітники резервату проводитимуть моніторинг навколишнього природного середовища, зокрема водно-болотних угідь, які особливо гостро реагують на глобальне потепління клімату [5].

Щодо співпраці України та Польщі у сфері екології, то передусім слід упроваджувати в екологічних програмах і проєктах пріоритетні цілі й завдання, пов'язані з:

- нівелюванням негативного впливу господарювання (у тому числі осушення) на екосистеми, а також інших шкідливих антропогенних і соціально-економічних чинників;
- мінімізацією чутливості місцевості до кліматичних змін;
- нівелюванням негативного впливу наявності великих міст і пов'язаного із цим надмірного туристського руху;
- ефективним використанням законодавчих інструментів;
- підвищенням ефективності просторового планування;
- інтенсифікацією пропагування району Полісся;
- зміцненням матеріальної бази;
- підвищення ефективності використання туристичних рекреаційних ресурсів й об'єктів історико-культурної спадщини;
- будівництвом спільної політики в галузі охорони довкілля [21].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. В умовах глобалізації та регіоналізації світової економіки зростає роль регіонів держав щодо розв'язання проблем навколишнього середовища через механізми регіональної співпраці. Рівень економічного розвитку прикордонних регіонів України й Польщі залежить від комплексу причин, серед яких важливе місце посідає екологічний фактор, що визначає стан здоров'я і якість життя громадян. На сучасному етапі співробітництва України та Польщі в екологічній сфері виникли деякі проблеми, пов'язані з охороною навколишнього середовища прикордонних територій України й Польщі. Їх розв'язання стає можливим при реалізації спільних екологічних проєктів і програм, залученні фінансових ресурсів обох країн та європейських структур [8]. Розвиток транскордонного співробітництва України й Польщі в екологічній сфері потребує активізації. Вважаємо, що в подальших дослідженнях перспективним убагачується комплексне вивчення питань, пов'язаних з організацією та координацією польсько-української співпраці у сфері екології.

Джерела та література

1. Білорусь, Україна і Польща створюють транскордонний біосферний резерват [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://popschool.at.ua/news/bilorus_ukrajina_i_polshha_stvorjuyut_trankordonnij_biosfernij_rezervat/2011-03-27-337
2. Буглай Н. М. Особливості функціонування українсько-польсько-білоруського євро регіону «Буг» в контексті реалізації євроінтеграційних планів України [Електронний ресурс] / Н. М. Буглай. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/2009_19/Gileya19/I7.pdf
3. Євро регіон Буг стане Екорегіоном Буг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.voladm.gov.ua/news.php?id=384&today=2005.07.13ukr>
4. Загайний В. Стан інфраструктури, яка забезпечує охорону навколишнього середовища, з особливим урахуванням охорони водних ресурсів. Можливості співпраці органів самоврядування Польщі та України [Електронний ресурс] / В. Загайний. – Режим доступу : http://cstei.lviv.ua/upload/pub/1325192072_39.pdf
5. Загородній А. Г. Стратегічні напрями розвитку міжнародного співробітництва НАН України [Електронний ресурс] / А. Г. Загородній. – Режим доступу : http://popschool.at.ua/news/bilorus_ukrajina_i_polshha_stvorjuyut_trankordonnij_biosfernij_rezervat/2011-03-27-337
6. Знахоренко О. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: державно-політичний та військовий аспекти / О. Знахоренко // Людина і політика. – 2004. – № 3. – С. 29–40.
7. Зюлковскі М. Польсько-українські взаємини як складова архітектури сучасної Європи / М. Зюлковскі // Віче. – 2008. – № 6. – С. 72–74.
8. Копачинська Г. В. Особливості транскордонного польсько-українського співробітництва в екологічній сфері [Електронний ресурс] / Г. В. Копачинська, Р. І. Коцан. – Режим доступу : <http://ukropolnauka.wordpress.com/2011/10/25/63/>
9. Лугова О. А. Фінансові аспекти активізації розвитку транскордонного співробітництва Євро регіону «Буг» [Електронний ресурс] / О. А. Лугова, С. В. Науменко. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/2011_4.pdf
10. Лютак О. М. Конкурентноспроможність прикордонних регіонів в умовах реалізації євроінтеграційного курсу України / О. М. Лютак // Збірник наукових праць ЛНТУ. Сер. «Економічна історія та економічна теорія». – 2009. – Вип. 6 (23). – Ч. 2. – С. 1–15.
11. Ляшев О. Україна – Польща: спільність долі / О. Ляшев // День. – 2000. – 18 січ. – С. 4–14.

12. Мікула Н. А. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
13. Никитюк Т. Л. Ефективність Єврорегіону «Буг» як запорука прискорення інтеграційних прагнень України [Електронний ресурс] / Т. Л. Никитюк. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_etei/2010_7_2/12.pdf
14. Офіційний сайт Єврорегіону «Буг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.euroregionbug.pl
15. Помикало В. Картина перспективного польсько-українського співробітництва / В. Помикало // Персонал. – 2009. – № 7. – С. 52–59.
16. Програма прикордонного співробітництва «Польща–Білорусь–Україна» 2007–2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vrbi.at.ua/files/Prog_prykord_spivrob_2007-2013.doc
17. Розвиток євроінтеграційної співпраці і транскордонного співробітництва області (І півріччя 2009 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.voladm.gov.ua/struct.php?id2=872&nnm=111>
18. Роль туризму у розвитку транскордонного співробітництва Польщі та України на прикладі єврорегіону «Буг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/4842/1/757321ELV.doc>
19. Самолук П. Зовнішньоекономічні зв'язки Волині як основа економічної інтеграції регіону [Електронний ресурс] / П. Самолук. – Режим доступу : <http://politolog-volyn.org/discovery/statti/185-volyn>
20. Спільна стратегія охорони і екологічного використання природної спадщини теренів польсько-білорусько-українського прикордоння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://three-polessy.es.raei.by/Materials/Publication/strategy_ukr.pdf
21. Фінансування охорони навколишнього середовища: Україна – на шляху до ефективного управління станом навколишнього середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.exdat.com/docs/702/index-7433.html?page=6>

Сидорук Светлана, Цап Анна. Экологические проекты и программы в рамках трансграничного сотрудничества Украины и Польши. Исследованы экологические аспекты трансграничного сотрудничества Украины с Польшей. Анализируются процессы антропогенного воздействия на приграничной территории соседних государств. Проведено сравнение финансирования польской и украинской стороны, направленных на улучшение окружающей среды. Исследованы основные направления сотрудничества между Польшей и Украиной в экологической сфере. Определены сильные и слабые стороны развития польско-украинского трансграничного сотрудничества. Исследованы экологические программы и проекты, которые реализуются в рамках трансграничного сотрудничества между Польшей и Украиной. Раскрыты источники финансирования, основные задачи и результаты, полученные в результате реализации трансграничных экологических программ и проектов. Определены приоритеты сотрудничества в данной сфере.

Ключевые слова: загрязнение, окружающая среда, экологическая сфера, трансграничное сотрудничество, экологические программы, проекты.

Sidoruk Svetlana, Tsap Anna. The Environmental Projects and Programs under the Cross-border Cooperation Between Ukraine and Poland. The environmental aspects of cross-border cooperation between Ukraine and Poland are characterized. The processes of human influence in the border areas of neighboring countries are analyzed. The funding of Polish and Ukrainian sides to improve the environment are compared. The basic directions of cooperation between Poland and Ukraine in the environmental area are investigated. The strengths and weaknesses of the Polish-Ukrainian border cooperation are determined. The environmental programs and projects that have been implemented under the cross-border cooperation between Poland and Ukraine are investigated. The source of funding, the main task and the results obtained by the implementation of cross-border environmental programs and projects are analyzed. The priorities for cooperation in this area are determined.

Key words: pollution, environment, environmental , trans-border cooperation, environmental programs, projects.

Стаття надійшла до редколегії
19.09.2013 р.

УДК 339.92:911.37

Ольга Корнелюк

Напрями розвитку міських поселень регіону в умовах транскордонного співробітництва

Досліджено напрями розвитку та роль міських поселень регіону в активізації транскордонного співробітництва. Визначено мету, завдання й напрями діяльності центрів активізації транскордонного співробітництва.

© Корнелюк О., 2013